

31.8.2009

Oikeusministeriö

OIKEUSMINISTERIÖ

PL 25

00023 VALTIONEUVOSTO

0 7. 09. 2009

ad 15/021/2006
LAVO

Lausuntopyyntö OM 15/021/2006, OM044:00/2006, 27.5.2009

**KANTA-HÄMEEN POLIISILAITOKSEN LAUSUNTO ESITUTKINTA- JA
PAKKOKEINOTOIMIKUNNAN MIETINNÖSTÄ**

Pyydettyä lausuntona Kanta-Hämeen poliisilaitos lausuu seuraavaa:

1 Yleistä

Poliisilaitoksen lausunnossa on keskitytty käytettävän määräajan puitteissa sellaisiin asiakohtiin, joilla katsotaan olevan suurta merkitystä käytännön poliisitoiminnan kannalta.

Toimikunnan yleisenä tavoitteena on ollut lainsäädännön selkiyttäminen ja toimivaltuuksien uudistaminen siten että otetaan huomioon sekä rikostorjunnan tehokkuusvaatimukset että perus- ja ihmisoikeudet tasapuolisesti.

Mietintö sisältää monia parannuksiakin, joissa on otettu huomioon toimintaympäristön muuttuminen mm. sähköisen tietoverkkoympäristössä, mutta sielläkin tulisi ottaa huomioon, että lainsäädäntöä ei kohdistettaisi kovin yksityiskohtaisesti edelleen kehittyvän sähköisen tiedon maailmassa.

Lainsäädännön selkiyttämisessä toimikunta ei ole onnistunut ollenkaan, vaan lainsäädäntö on muuttunut yhä monipolvisemmaksi erilaisin viittauksin ja epätasällisin ilmauksin. Tämä ilmenee erityisesti pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja ja salaista tiedonhankintaa koskevassa osassa. Vielä vaikeampaa on toteuttaa käytännön poliisityössä poliisilain 5 luvun salainen tiedonhankinta lainsäädäntöä siellä olevien pakkokeinolain viittausten johdosta.

Mietinnön lainsäädännössä ei ole otettu riittävästi huomioon järjestäytyneen rikollisuuden ammattimaistumisen ja kansainvälistymisen kehittymistä myös Suomessa. Tämän rikollisuuden torjunnan onnistuminen edellyttää lainvalvontaviranomaiselle selkeästi kirjoitettua, johdonmukaista lainsäädäntöä, jotta voidaan toteuttaa käytännön poliisityössä rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen. Rikoksen tapahtumisen jälkeinen tutkinta on kaikkein kalleinta ja tehottominta yhteiskunnan rakenteiden kannalta.

Käytännön poliisityötä ajatellen olisi järkevää laatia poliisilaki säätelemään yleistä poliisitoimintaa, esitutkintalaki säätelemään rikosten esitutkintaa ja pakkokeinolaki yleisistä pakkokeinoista erikseen. Oma lakinsa tulisi laatia salaisista pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta, joka tulisi olla

sovellettavissa rikosten estämiseen ja paljastamiseen sekä rikosten tutkimiseen.

Esitetyt säännösmuutokset tulevat lisäämään huomattavasti poliisin tutkinnan kustannuksia ja ne tulevat pidentämään tutkinta-aikaa ja vähentävät siten tuottavuutta. Myös syyttäjän ja oikeuslaitoksen osalta tuottavuus tulee vähenemään.

2 Esitutkintalaki

Esitutkintalaissa tutkintaviranomaiseen kohdistuvien velvoittavien säännösten määrä on lisääntynyt. Näiden kaikkien muutosten huomioon ottaminen esitutkinnan aikana tulee johtamaan esitutkinta-ajan pitenemiseen hiukan-kin vakavampien rikosten kohdalla.

Tutkinnanjohtajan määrittely on muuten onnistunut ja vastaa nykyistä käytäntöä, mutta laajaa esitutkintaa koordinoiva johtaja tulee muuttua "tutkinnan yleisjohtaja"-nimikkeeksi.

Esitutkintalain 5 luvun 3 §:ään otettu säännös poliisin ja syyttäjän yhteistyövelvollisuudesta on toimintaa selkeyttävä ja sen toteuttaminen johtaa yleisesti hyvään esitutkintaan. Syyttäjälaitoksen voimavarat huomioon ottaen ei ole näköpiirissä sitä mahdollisuutta, että syyttäjältä tulisi esitutkinnan johtaja poliisin sijalle.

Esitutkintalakiin on tullut nykyaikaan soveltuvia, asianosaisten oikeusturvaa huomioon ottavia säännöksiä kuten esitutkintalain 4 luvun 8 §:n edunvalvojan määrääminen lapselle. Tämä parantaa asianosaisten oikeusturvaa mm. lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa.

Esitutkintalakiin on tullut myös uusia velvoittavia säännöksiä kuten 3 luvun 3 §:n 2 momentin esiselvitysvelvollisuus. Tällainen esiselvitys ei ole mahdollista käytännön massarikollisuuden tutkinnassa ja sen tekeminen tulisi rajoittua vain poikkeustapauksiin. Tästä esiselvityksestä ei saa tulla uusi vaihe esitutkintaprosessiin, koska silloin siitä aiheutuu huomattavaa lisätyötä tutkinnanjohtajalle. Jos tällainen esivaihe halutaan ilmaista lainsäädännössä, tulee asia kirjata siten, että esiselvitys voidaan tehdä.

3 Pakkokeinolaki

Poliisin rikostorjuntatyön keskeinen elementti on nykyisin tiedonhankinta ja pakkokeinolain tulee olla tämän asian suhteen sellainen, että sitä on mahdollisuus toteuttaa käytännön poliisityössä. Selkeä lainsäädäntö takaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen ja silloin on otettava huomioon sekä rikoksesta epäillyn että asianomistajan oikeudet. Loukatun osapuolen edut tulee ensisijaisesti turvata.

Lain 5 luvun 1 §:n matkustuskiellon edellytyksiin lisätty uusi kohta, jossa vaikeuttaminen on matkustuskiellon edellytyksenä, on epäonnistunut. Tällaisella säännöksellä ei pystytä estämään sitä sotkemista ja vaikeuttamista, koska henkilö on täysin viranomaiskontrollin ulkopuolella. Hänen itsensä ei tarvitse liikkua mihinkään, rikoskumppani tulee hänen luokseen, nettiyhteydellä voi tehdä tiedonsiirtoa ja puhelin on vapaasti käytettävissä. Se ei

enää auta jutun tutkinnassa, että matkustuskieltoon määrätty rikkoo kieltoa, ja määrätään vangittavaksi, koska vahinko on jo tapahtunut. Vangitsemisen on tuon jälkeen täysin tarpeeton toimenpide, eikä korjaa enää tutkinnallista tilannetta.

Lain 8 luvun etsintää koskeviin säännöksiin tulisi lisätä mm. kotietsinnästä ilmoittamisen viivästyttäminen, jotta mahdollistettaisiin etsintä, jossa epäilyn läsnäolo saattaisi vaarantaa rikoksen selvittämisen.

Erityistä kotietsintää koskevat säännökset ovat tarpeettoman monimutkaisia ja laadittu ajamaan tiettyjen ammattikuntien erityissuojaa. Ne tulee poistaa tarpeettomana.

Henkilötuntemerkkien ottaminen tulee mahdollistaa koko esitutkintaviranomaisen henkilöstölle, ei vain poliisimiehelle.

3.1 Salaiset pakkokeinot ja salainen tiedonhankinta

Yleisenä havaintona on, että nämä säännökset ankaroituvat, koska salaisen tiedonhankinnan osalta erityisten edellytysten täyttymisen lisäksi vaaditaan "erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi" ja joidenkin toimenpiteiden osalta vielä lisäksi "välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi". Erityisten edellytysten ja uusien lisäedellytysten yhtäaikainen soveltamisen vaatimus ei tule selkeyttämään lain käyttöä käytännön poliisityössä.

Tässä lainsäädännössä on otettava huomioon, että sillä torjutaan yhteiskunnan kannalta kaikkein vaarallisinta ja vahingollisinta rikollisuutta, järjestäytyneitä rikollisuutta. Lainsäädännöllä ei ole tarkoituksenmukaista vaikeuttaa tämän rikollisuuden paljastamista ja tehtyjen rikosten tutkintaa. Mm. ehdotetut muutokset ohjatun tietolähteen käytöstä ja toimenpiteen ilmoittamisesta epäilylle tulevat käytännössä lopettamaan kyseisen tehokkaaksi todetun toiminnan.

4. Poliisilaki

Muutosesitykset ovat perusteltuja lukuun ottamatta 5 lukua.

5. Lopuksi

Poliisilaitos yhtyy Juha Haapamäen, Tea Kangasniemen, Kimmo Hakosen sekä Tomi Vuoren ja Robin Lardotin mietinnöstä antamiin eriäviin mielipiteisiin.

Poliisipäällikkö

Jarmo Holma

Rikosylikomisario

Antti Simanainen